

Âhirete İman: Ebedî Hayatı Tasdik

3 Aralık 2013

Hadisler

İbn Ömer'den nakledildiğine göre, Cebrail (as) Hz. Peygamber'e (sav), "İman nedir?" diye sordu. Bunun üzerine Hz. Peygamber şöyle buyurdu: "İman; Allah'a, meleklerine, kitaplarına, peygamberlerine, âhiret gününe, hayır ve şerriyle kadere inanmaktır..." (HM191 İbn Hanbel, I, 28; B50 Buhârî, İmân, 37)

Ebû Hüreyre'den nakledildiğine göre, Allah Resûlü (sav) şöyle buyurmuştur: "Allah'a ve âhiret gününe iman eden kişi misafirine ikram etsin. Allah'a ve âhiret gününe iman eden kişi komşusunu rahatsız etmesin. Allah'a ve âhiret gününe iman eden kişi ya hayır söylesin ya da sussun." (D5154 Ebû Dâvûd, Edeb, 122, 123)

Ebû Hüreyre'den rivayet edildiğine göre, Allah Resûlü (sav) şöyle buyurmuştur: "Kıyamet gününde tüm haklar sahiplerine kesinlikle verilecektir. Hatta boynuzsuz koyunun boynuzlu koyundan hakkı alınır." (T2420 Tirmizî, Sıfatü'l-kıyâme, 2)

Şeddâd b. Evs'ten nakledildiğine göre, Hz. Peygamber (sav) şöyle buyurmuştur: "Akıllı kişi kendisini hesaba çeken ve ölümden sonrası için çalışandır. Âciz kişi ise arzularına uyup bir de Allah'tan (bağışlanma) umandır." (T2459 Tirmizî, Sıfatü'l-kıyâme, 25)

Ukbe b. Âmir'in Hz. Ömer'den naklettiğine göre, Hz. Ömer (ra) Allah Resûlü'nü (sav) şöyle buyururken işitmiştir: "Allah'a ve âhiret gününe iman ederek ölen kimseye, 'Cennetin sekiz kapısının hangisinden dilersen gir.' denilir." (HM97 İbn Hanbel, I, 17)

Açıklama

Mekkeli müşriklerin dayanılmaz işkenceleri karşısında Habeşistan'a hicret eden ilk Müslümanlar, nihayet Medine'ye dönmeye başlamışlardı. Uzun süren hasret yıllarının ardından sevdiklerine kavuşmuşlar, Allah Resûlü'nü dünya gözüyle tekrar görmenin bahtiyarlığına ermişlerdi. Yıllarca kendilerinden uzakta kalan Müslümanlar onlardan Habeşistan hatıralarını dinlemek istiyorlardı. Böyle bir anda Allah Resûlü yanlarında belirdi ve "Habeş diyarında gördüğünüz ilginç olayları bizimle paylaşabilir misiniz?" dedi muhacirlere. Muhacirlerin genç olanları hemen, "Elbette ey Allah'ın Resûlü!" dediler ve anlatmaya başladılar: "Biz bir gün otururken yaşlı bir rahibe, başının üstünde su testisi taşıyarak yanımızdan geçti. İleride bir gençle karşılaştı. Genç, yaşlı rahibeyi arkasından itti. Kadıncağız düştü ve su testisi kırıldı. Kadın yerden kalktı ve gence yönelerek şöyle dedi: 'Ey zalim! Allah, kürsüyü kurup gelmiş geçmiş herkesi huzurunda topladığında, eller ve ayaklar konuşup yaptıklarını anlattıklarında, Allah'ın huzurunda benim hâlimle, kendi hâlinin

nasıl olduğunu öğreneceksin!” Allah Resûlü burada söze girdi ve şöyle dedi: “Rahibe doğru söylemiş, rahibe doğru söylemiş. Zayıfların güçlülerden hakkını alamadığı bir toplumu Allah günahlarından arındırıp nasıl temize çıkarır?”¹

Âhiret kelimesi Kur’an’da çok sık geçer. Genellikle de “el-yevmü’l-âhir” (son gün), “ed-dârü’l-âhire” veya “dârü’l-âhire” (son ikamet mahalli), “enneş’etü’l-âhire” (ikinci yaratılış, son hilkat) tarzında veya dünya ile karşılaştırmalı olarak zikredilir. Âhiret kelimesi Kur’an’da yalın olarak kullanıldığında da “ed-dârü’l-âhire” (âhiret yurdu) mânâsına gelir.

Âhirete iman, Allah’ın varlığını kabul eden pek çok inanç ve dinde mevcuttur. Ancak âhiret hayatının mahiyeti, safhaları ve tasviri çeşitli din ve inançlara göre farklılık arz eder. Bu bağlamda Eski Ahid’de ruhun ölmezliğine ve dünyada yapılan amellere karşılık verileceğine² dikkat çekilirken, Yeni Ahid’de de âhiret hayatına ve dünyada yapılan işlerin mutlaka karşılığı olduğuna sık sık vurgu yapılmaktadır.³

Kur’an’da Hz. Nuh, Hz. İbrâhim, Hz. Yusuf, Hz. Musa, Hz. İsa başta olmak üzere birçok peygamberin âhirete imana vurgu yaptıkları ve ümmetlerine âhirete imanı telkin ettikleri bildirilmektedir.⁴ Âhirete iman ile Kur’an’a iman arasında zorunlu bir ilişki olduğu bildirilmektedir.⁵ Kur’an’dan önceki ilâhî kitaplar âhiret inancına yer vermekle birlikte konuyu Kur’an kadar detaylı bir şekilde ortaya koymamışlardır. Ancak genel çerçevede konuya bakıldığında tüm semavî dinlerin âhiret inancında benzerlikler görülmektedir. Kur’ân-ı Kerîm âhirete imana diğer ilâhî kitaplardan çok daha fazla yer ayırmış, konuyla ilgili âyetler bilhassa Mekke’de inen sûrelerde sıkça tekrarlanmıştır. Âhirete imanın diğer iman esasları içerisindeki yerini ve önemini vurgulamak, inananlardaki sorumluluk bilincini güçlendirmek, onları ebedî mutluluğun elde edilmesi doğrultusunda bir hayat yaşamaya sevk etmek bu hikmetlerden bazılarıdır.

Kur’an, âhirete iman konusunun çerçevesini çizdiği gibi konunun detaylarını da belirlemiş, safhalarını, merhalelerini en ayrıntılı bir şekilde izah etmiştir. Allah Resûlü de âhirete imanı inanılması zorunlu esaslardan birisi olarak öğretmiştir. Cebrail’in (as), “İman nedir?” sorusuna şu cevabı vermiştir: “İman; Allah’a, meleklerine, kitaplarına, peygamberlerine, âhiret gününe hayır ve şerriyle kadere inanmaktır.”⁶ Kısaca âhirete iman, mümin olmanın temel şartlarından birisidir. Kur’ân-ı Kerîm’de müttakî kullardan bahsedilirken, “Onlar gayba inanırlar, namazı dosdoğru kılarlar, kendilerine verdiğimiz mallardan Allah yolunda harcarlar. Yine onlar, sana indirilene ve senden önce indirilene iman ederler; âhiret gününe de kesinlikle inanırlar.”⁷ buyrularak âhirete iman, takva sahibi mümin olabilmenin özelliklerinden sayılmaktadır. Ayrıca müminlerden bahsedilirken de, “Onlar, namazı dosdoğru kılan, zekâtı veren kimselerdir. Onlar âhirete de kesin olarak inanırlar.”⁸ buyrularak âhirete iman vurgusu yapılmaktadır. Öte yandan müşriklerin hacılara su ikram etme ve Kâbe’yi onarmayı âhirete imanla bir tutmaları karşısında, “Siz hacılara su dağıtmayı ve Mescid-i Harâm’ın bakım ve onarımını, Allah’a ve âhiret gününe iman edip Allah yolunda cihad eden kimse(lerin amelleri) gibi mi tuttunuz? Bunlar Allah katında eşit olmazlar.

Allah, zalim topluluğu doğru yola erdirmez.”⁹ buyrulması da âhirete imana, Kur’an’ın attettiği önemi göstermektedir.

Âhirete iman konusunda dikkat çeken hususlardan birisi de bu konunun Allah’la ve Allah’a imanla birlikte zikredilmesidir. Âhirete iman ile Allah’a iman arasında doğrudan ve son derece güçlü bir bağ bulunmaktadır. Kişinin âhireti inkâr etmesi onu var eden ve varlığı konusunda da insanlığı bilgilendiren Allah’ı da inkâr etmesi anlamına gelir.

Âhirete inanmak insanın bireysel, toplumsal ve evrensel boyutlarıyla da güçlü bir biçimde ilişkilidir. Peygamber Efendimiz şöyle der: “Allah’a ve âhret gününe iman eden kişi misafirine ikram etsin. Allah’a ve âhret gününe iman eden kişi komşusunu rahatsız etmesin. Allah’a ve âhret gününe iman eden kişi ya hayır söylesin ya da sussun.”¹⁰ “Allah’a ve âhret gününe inanan asla içki içilen sofrada oturmasın! Allah’a ve âhret gününe inanan hamamda peştamalsiz yıkanmasın...”,¹¹ “Allah’a ve âhret gününe inanan kadın kocasının dışındaki bir cenaze için üç günden fazla yas tutmasın.”,¹² “Allah’a ve âhret gününe iman eden, eşit miktarda olmadıkça altına karşılık altını satmasın, hamile olmadığı anlaşıncaya (âdet görünceye) kadar esir dul kadınla ilişkiye girmesin.”¹³

“Allah’a ve âhret gününe iman eden kişinin zina etmesi, taksim edilmemiş ganimet malını satması, Müslümanlara ait ganimet elbiseyi giyip eskiterek geri vermesi, Müslümanlara ait ganimet hayvanına binip zayıfladıktan sonra iade etmesi helâl değildir.”,¹⁴ “Allah Mekke’yi dokunulmaz kıldı. Allah’a ve âhret gününe inanan kişinin Mekke’de kan dökmesi ve Mekke’nin ağacını kesmesi helâl değildir.”¹⁵

İslâm akaidinin temel esaslarından biri olan âhirete iman, mutlak adaletin tecelli edeceğine imanın da bir gereğidir. Çünkü Peygamber Efendimizin ifadesiyle “Kıyamet gününde tüm haklar sahiplerine verilecektir. Hatta boynuzsuz koyunun boynuzlu koyundan hakkı alınacaktır.”¹⁶

İnsanda adalet duygusu fıtrîdir. Dünyanın hiçbir yerinde tarihin hiçbir döneminde adaletin sürekli olarak tecelli edip, hâkim olduğunu söylemek mümkün değildir. Hayatı boyunca birçok haksızlığa muhatap olan insan, hakkını tam olarak alabileceği bir zamanın özlemini çeker, hasretini duyar. İyi ile kötünün, zalim ile mazlumun, haklı ile haksızın tam olarak ayrılacağı bir günün, zamanın gelmesini ister.

Dünya hayatında zorluklarla, zorbalıklarla, haksızlıklarla ve sıkıntılarla mücadele ettiği hâlde insanın bunları her zaman ortadan kaldıramadığı, acıların ve ızdırapların pençesinde kıvrandığı bilinen bir gerçektir. Böylesine bir gerçekliğin şekillendirdiği dünya hayatında iyilik ve kötülüklerin karşılığının tam mânâsıyla görüleceği, bunu engelleyecek hiçbir perdenin olmayacağı sonsuz bir yaşamın varlığına inanmak, insan için büyük bir ümit kaynağıdır. Yüce Allah’ın yoktan var ettiği, kendi ruhundan üflediği, yeryüzünde halife kıldığı ve tüm meleklerden ona secde etmelerini istediği insanın¹⁷ yok olmayıp O’na dönmesi, insanın yaratılmasındaki hikmetin gereğidir. Yaratılıştaki bu hikmeti unutmayan, insan olma şuurunu yitirmeyen bir

kişinin, ruhunu âdil bir yargılama ve eksiksiz bir karşılık göreceği duygusundan başka hiçbir şey tam mânâsıyla tatmin edemez.

Yaratılış gayesini unutmayan, âhiret hayatının varlığına ve ilâhî adalete inanan mümin bu ulvî duygunun benliğinde oluşturduğu heyecanla hayatına yön verir ve salih amellere yönelir. Buna karşılık Allah'ın takdir edeceği mükâfat, bir kudsî hadiste şu şekilde ifade edilir: “Ben, salih kullarıma hiçbir gözün görmediği, hiçbir kulağın işitmediği ve hiç kimsenin hayal bile edemeyeceği nimetler hazırladım.”¹⁸ Öte yandan insanlar dünya hayatında sağlık, servet, zekâ, kabiliyet ve hayat standartları açısından eşit değildir. Kimi açlık ve yoksulluk içerisinde kendisine takdir edilen hayatı yaşarken, kimi zevk ve safa içerisinde bir hayat sürebilmektedir. Kimisi sağlıklı bir yaşam sürerken diğeri bin bir hastalığın pençesinde boğuşabilmekte veya doğuştan ya da sonradan meydana gelen sebeplerden dolayı engelli olarak hayatını idame ettirmektedir. Dünya hayatında farklı sıkıntılar çeken insanların ilâhî adaleti göreceği ikinci bir hayat olmalıdır. Bu düşünce âhiret fikrini ve âhirete imanı besleyen etkenlerden birisidir.

Kâinattaki her şeyin emrine verildiği insan,¹⁹ elbette diğer insanlara ve Yaratana karşı sorumluluklar taşımaktadır. Âhirete iman insanın bu sorumluluk duygusu ve şuuru içerisinde hareket etmesini ve ebedî hayatta mutlu olabilmek için çalışmasını gerektirmektedir. Âhirete iman eden kişi, dünya hayatını bu şuur düzleminde sürdürmekte, sonsuz mutluluğun kapısını aralamanın gayretini göstermektedir. Allah Resûlü, inanan insanın dünyada takınması gereken bu tavrı şu tanımlama ile ortaya koymaktadır: “Akıllı kişi kendisini hesaba çeken ve ölümden sonrası için çalışandır. Âciz kişi ise arzularına uyup bir de Allah'tan (bağışlanma) umandır”²⁰ Çünkü “İnsanoğlu kıyamet günü beş şeyden; ömrünü nerede ve nasıl tükettiğinden, gençliğini nerede ve nasıl geçirdiğinden, malını nerden kazanıp nerede harcadığından, öğrendiği bilgilerle yaşayıp yaşamadığından hesaba çekilmedikçe hiçbir tarafa hareket edemeyecek, yerinden kımıldayamayacaktır.”²¹

Allah Resûlü'ne, “Müminlerin en akıllısı (şuurlusu) kimdir?” diye sorulduğunda o, “Ölümü en çok hatırlayan ve ölümden sonraki hayatı için en güzel şekilde hazırlanan kimsedir.”²² diye cevap vermiştir. Âhirete imanı içtenlikle benimseyen mümin, “yaptığı hiçbir iyiliğin mükâfatsız kalmayacağını hem dünyada hem de âhirette karşılığının tam olarak verileceğini” bilir.²³ Diğer taraftan âhirete inanan kişi, ebedî hayatta kendisinin tek yoldaşının ameli yani dünyada yapıp ettikleri olduğunu idrak eder. Çünkü Allah Resûlü, “Ölü ile beraber kabre kadar üç şey gider: Ailesi, malı ve amelleri. Bunlardan ikisi yani ailesi ve malı geri döner üçüncüsü olan ameli kendisiyle baş başa kalır.”²⁴ buyurmaktadır. Ümmetinin âhirette yoldaşsız ve rehbersiz kalıp mutluluğu tadamayacak olma ihtimalini Allah Resûlü düşünmüş, bir kabrin kenarında oturmuş, gözyaşı dökmüş ve arkadaşlarına, “Kardeşlerim! Ölüm için hazırlık yapın.”²⁵ buyurmuştur.

Dünyada âhiretin ebedî mutluluğunu ve sonsuz nimetlerini düşünerek Yaratana'nın gösterdiği doğrultuda hareket eden mümin, hiç şüphesiz âhirette cennetle mükâfatlandırılacaktır. Bu minvalde Allah Resûlü, “Allah'a ve âhiret gününe iman ederek ölen kimseye, ‘Cennetin sekiz

kapısının hangisinden dilerse gir.' denilir."26 müjdesini vermektedir. Ayrıca Allah Resûlü,Allah'a, âhiret gününe, cennete, cehenneme, öldükten sonra dirilmeye ve hesap gününe iman ettiği hâlde ölen kişinin de cennete gireceğini haber vermiştir.27 Allah Teâlâ da, "Ey iman edenler! Allah'a, peygamberine, peygamberine indirdiği kitaba ve daha önce indirdiği kitaba iman edin. Kim Allah'ı, meleklerini, kitaplarını, peygamberlerini ve âhiret gününü inkâr ederse, derin bir sapkınlığa düşmüş olur."28 buyurarak âhirete inanmamayı sapkınlık olarak nitelendirmiş, âhirete inanmayanlar için elemli bir azap hazırladığını29 beyan etmiştir.

Âhirete iman etmek insan hayatına anlam katar, yön verir, değer kazandırır. Bu inanç, insana bütün davranışlarını yüce bir gaye için yaptığı bilincini aşılır. Ebedî hayatı hesaba katarak hareket eden insan, kötülüklerden uzak durur. Dünya hayatını iyilik, dürüstlük, yardımseverlik, yalnızca Yaratıcı'ya kulluk gibi salih ameller üzerine inşa eder.

Âhirete inanan insan, dünya hayatında ölçülü, tutarlı hareket eder. Kin, haset, düşmanlık, nefret gibi duygularını törpüler. Affetme, bağışlama, hoş görme duygularını geliştirir. Kendisi, ailesi, çevresi ve toplumu ile barışık yaşar. Belâ ve musibetler karşısında sabırlı ve fedakârca davranabilir. Huzuru ve mutluluğu servet, şöhret, kudret, şehvet gibi fânî yani geçici tatminlerde değil Allah'a imanda, imanı çerçevesinde yaşamada arar. O'nun rızasını kazanabileceği işleri yapmaya çalışır.

Âhirete iman bilinciyle hareket eden ve bu bilinç doğrultusunda yaşayan bireyler; erdemli, ahlâklı olmayı, hak hukuka riayet etmeyi, başkalarına saygı göstermeyi, kısaca yaratılanı Yaratan'dan ötürü sevmeyi şiar edinirler. Bu his ve şuura sahip olan fertlerden müteşekkil olan toplum da huzurlu bir toplum olur.

Kaynak notları

1 İM4010 İbn Mâce, Fiten, 20.

2 Kitâb-ı Mukaddes, Eyüb, 19/25-29.

3 Kitâb-ı Mukaddes, Markos, 12/18-27; Luka, 20/ 27-38.

4 Yûsuf, 12/101, Meryem, 19/33; Tâ-Hâ, 20/55; Şuarâ, 26/81-102; Nûh, 71/17-18.

5 En'âm, 6/92.

6 HM191 İbn Hanbel, I, 28; B50 Buhârî, İmân, 37.

7 Bakara, 2/3-4.

8 Lokmân, 31/4.

9 Tevbe, 9/19.

10 D5154 Ebû Dâvûd, Edeb, 122, 123.

- 11 HM125 İbn Hanbel, I, 20.
- 12 HM26650 İbn Hanbel, VI, 250.
- 13 HM17123 İbn Hanbel, IV, 110.
- 14 HM17115 İbn Hanbel, IV, 108.
- 15 B104 Buhârî, İlim, 37.
- 16 T2420 Tirmizî, Sıfatü'l- kıyâme, 2.
- 17 Bakara, 2/30; Sâd, 38/71- 75.
- 18 M7132 Müslim, Cennet, 2.
- 19 Lokmân, 31/20.
- 20 T2459 Tirmizî, Sıfatü'l- kıyâme, 25.
- 21 T2416 Tirmizî, Sıfatü'l- kıyâme, 1.
- 22 İM4259 İbn Mâce, Zühd, 31.
- 23 M7089 Müslim, Sıfatü'l- münâfkin, 56.
- 24 N1939 Nesâî, Cenâiz, 52.
- 25 İM4195 İbn Mâce, Zühd, 19.
- 26 HM97 İbn Hanbel, I, 17.
- 27 HM15747 İbn Hanbel, III, 444.
- 28 Nisâ, 4/136.
- 29 İsrâ, 17/10.

Kaynak: Diyanet İşleri Başkanlığı, Hadislerle İslâm, 1. Cilt, s. 587–596